

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Hipparchus, vel de cupiditate, vel studio lucrandi

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

HIPPARCHVS, SIVE DE LVCRIVS CVPIDITATE.
MARSILII FICINI ARGVMENTVM IN
HIPPARCHVM PLATONIS

PROPOSITVM Platonis in Hipparcho est docere nos, omnes homines bonum appetere, cum & illi qui propter auaritiam aberrare videntur, bonum appetant. Illi siquidem lucri cupidi sunt, lucrum utile est, utile uero bonum: bonum itaq; cupiunt. Etenim lucrum damno contrarium. Damnum uero cum obsit, malum: malo igitur contrarium. Contrarium malo, bonum: lucrum ergo bonum. Quamobrem cum illi etiam, qui ab appetitu boni declinare uidentur, bonum cupiant, nihil iam repugnat quo minus omnes homines bonum appetant. Bonum autem duplex. Vnum finis. Ad finem alterum. Illud propter se ipsum, hoc propter aliud expetendum. Illius appetitio uoluntas, huius electio. Illud uenerandum, hoc utile. Illo fruimur, hoc utimur. Illius adeptio beatitudo, huius lucrum uocatur. Lucrum igitur est boni utilis acquisitio, quod ad uenerandi boni consecutionem conducere potest. Quod uero ad hoc non confert, nec ipsum utile est, nec ei us adeptio lucrum. Laudanda igitur lucri cupiditas, quae omnibus natura inest. Vituperanda autem opinio falsa, quae dum quod reuera utile & lucrum est, ignorat, appetitum naturae ad aduersa retorquet. Haec omnia Plato latenter docet, dum Socrates definitiones falsas, quas Hipparchus de lucri cupiditate refert, & inducendo & ratiocinando refellit. Vititur autem Plato hac propositione, Omnes homines bonum appetunt, tanquam manifesta, ad concludendum quod omnes natura lucrum appetunt, quodq; haec appetitio naturalis laudanda est. Haec autem est conclusio quam modo quodam directo Socrates tribus argumentandi modis infert, id est, exemplo, inductione, ratiocinatione. Sed modo quodam conuerso ex omni hac disputatione per argumentationem a minori colligimus propositionem illam maxime confirmatam, Omnes scilicet homines bonum appetunt, quae huius libri finis ultimus est, cum primus finis sit ostendere, omnes lucricupidos esse, neq; id esse uituperandum.

PLATONIS HIPPARCHVS, VEL DE
LVCRIVS CVPIDITATE, VEL STUDIO LVCRANDI.

SOCRATES HIPPARCHVS.

LVCRIVS cupiditas quidnam omnino tandem est: et qui sunt lucri cupidi? HIP. Mihi quidem uidentur qui lucrandum putant ex rebus nulla aestimatione dignis. SO. Videntur ne tibi, quod nullius precij sint cognoscere, an ignorare: si nesciunt, stupidos homines stolidosq; lucri cupidos uocaris. HIP. At non stolidos, sed uafros atq; improbos uictosq; lucro appello, tum et conscios nullius esse precij, e quibus lucrum captare audent, & tamen per impudentiam lucrari non uereant. SO. Non huiusmodi lucricupidum uocas: ueluti si agricola plantas cognoscensq; nullius precij plantam esse, dignam tamen putet qua lucretur, tale ne uocas? HIP. Undecumq; o Socrates lucricupidus quaerendum censes. SO. Ne ita temere uerba effundas, ueluti alicui ob acceptam iniuriam iratus, sed in me potius attentus responde, ac si a principio rursus interrogarem. Consentis lucricupidum cognoscere quanti sit unde lucrandum putat? HIP. Consentio. SO. Quis est qui circa plantarum dignitatem nouit, qua regione, quo tempore plantare dignum sit, ut & nos aliquid sapientum uerborum quibus elegantes isti causidici abundant, in medium afferamus? HIP. Agricola arbitror. SO. Num dignum lucro uocas aliud quam lucrandum esse existimare? HIP. Id ipsum. SO. CR. Ne me coneris decipere uirum iam senem, iuuenis, respondens quemadmodum nunc quae ipse minime sentis, sed quam uerissime responde. Num agricolam eum iudices, qui quam indignam plantatione plantam scit, ex ea lucrandum putat? HIP. Non per louem. SO. C. Equitem praeterea uirum si nouit nullius precij pabulum quod equo praebet, an ignorare censes equum iri perditum? HIP. Nequaquam. SO. Non igitur putat ex huiusmodi nullius adeo precij pabulo esse lucrum. HIP. Minime. SO. C. Gubernatorem uero qui temone ac uelis nulla extimatione nauem munerit, ignorare censes quod damno afficiatur, & in periculum ueniat, ne cum ipse tum nauis & quaecumq; in nauis sunt, perdantur? HIP. Non certe ignorat. SO. C. Haud igitur putat se ex istiusmodi nullius

Dignum tam
quam affecta-
tum notat

lius precij instrumentis lucraturū. HIP. Minime. S O C. Item belli dux exercitum uilibus armis instructum uidens, num speret dignum' ue putet ex his affectare lucrum? HIP. Minime. S O C. Eodem modo si tibi cen tibi am, citharædus citharam, sagittarius arcum, & ut breui complectar, artifex, & rei cuiusuis peritus quisque organa, ac reliquum apparatus nullius precij habeat, putet ne ex his aliquando se lucraturum? HIP. Non ut apparet. S O C R A T. Quos itaq; lucrucupidos tadem nuncupas? neq; enim eos quos supra recēsumus qui ē rebus nulla ratione dignis oportere lucrari existiment. HIP. Atqui hoc modo mirā de uir, quo tu uis, nullus hominum lucri cupidus sit. Sed enim ego ō Socrates, eos lucri cupidos esse dicam, qui propter inexplibilem auiditatem minima & uilissima queq; & nullius precij dehinc mirum in modum sitiunt, & in his etiam lucrum quærunt. S O C. Nō tamen ō uir optime discernūt nullius ista precij esse, Huc enim nos ipsos ratione ad egimus ut impossibile diceremus. HIP. Mihi sanē uidetur. S O C. Si non cognoscunt, ignorant igitur: opinantur tamen quæ nullius precij sunt, multifacienda esse. HIP. Apparet. S O C. Lucricupidi nōne lucrum amant. HIP. Profecto. S O C. Lucrum uero damno dicis contrarium? HIP. Sane. S O C. Est ne bonum cuiquam damno affici? HIP. Nemini. S O C. Malum autem? HIP. Profus. S O C. Læduntur itaq; damno homines? HIP. Læduntur. S O C. Malum igitur damnum? HIP. Malum. S O C. Contrarium uero damno lucrum? HIP. Contrarium. S O C. Bonum ne igitur lucrum? HIP. Certē. S O C R. Bonum igitur amantes lucri cupidos nuncupas? HIP. Videtur. S O C R. Non insanos quidem ō amice lucri cupidos dicis. Sed tu ipse utrum amas quod bonum est, an non amas? HIP. Amo equidem. S O C. An est bonum quicquam quod non affectes, sed malum? HIP. Non per louem. S O C. At forsitan omnia bona affectas. HIP. Omnia. S O. Interroga insuper & me utrum & ego sic affectus sim, bona equidē amare me confitebor: sed præter me ac te, nōne reliqui mortales omnes uidētur amare bona, mala odisse? HIP. Videntur. S O C. Lucrum autem nōne bonum esse confessi sumus? HIP. Nempe. S O C. Omnes igitur lucri cupidū uidentur hoc modo: quo uero prius diximus, nullus lucri cupidus esset. Vtra igitur istarum rationū sequēda potius ne erremus? HIP. Si quis ō Socrates recte lucri cupidum definiat, eum puto lucri cupidum arbitrabitur, qui his studet & lucrum ex his querendum sibi putat, ex quibus boni uiri lucrari nunquam instituant. S O C. At nō uides dulcissime Hipparche quod paulo ante inter nos conuenit, lucrari scilicet esse utilitate affici? HIP. Quid tum? S O C. Quia & in hoc consensimus, bonū omnes uelle, idq; semper. HIP. Confessi sumus. S O. Nōne & boni uiri lucrū omne expetant, siquidē omne lucrum bonū est? HIP. Non tamen ea lucra quibus lædi possint. S O C. Lædi uocas damnū pati, an aliud quippiam? HIP. Nil aliud q̄ damnum pati. S O C. Lucro ne damnū patiuntur homines, an damno potius? HIP. Vtrisque. etenim & à damno & à lucro prauo, male afficiuntur. S O. Nū tibi uidetur aliquid utile ac bonum prauum existere? HIP. Minime. S O C. Nonne paulo antē cōcessimus, lucrum damno malo existēti, contrariū esse? HIP. Fateor. S O C. Et cū sit malo contrariū, esse bonum. HIP. Concessimus. S O C. Vides igitur ut me conere decipere, ex industria contraria his asserens, quæ modo confessi sumus. HIP. Non per louem ō Socrates: sed ecōtra tu me decipis, ac nescio quomodo ratiocinando sursum deorsumq; omnia conuertis. S O C. Bona uerba quæso. Neq; enim recte facerē, nisi uiro bono & sapienti parerem. HIP. Cui nam? aut in quo potissimū? S O C. Cōciui meo & tuo etiam Hipparcho Pilsistrati Philēdo tix exempla edidit, & Homerī etiam libros in hanc urbem primus inuexit, & recitatores impulit, ut ludis publicis ordinatis uicibus referrent, quod usq; ad hæc etiam tempora obseruant. Et Anacreonta Teium missa quinquaginta remorū nauī in hanc urbem acciuit. Simonidem præterea Chium apud se semper habuit, amplissima mercede muneribusq; inductum. Hæc autem agebat omnia ciues suos eō adducere uolens, ut quamoptime de gentibus imperaret, ratus minime fas esse, sapientiam cuiquam inuidere, quippe qui ipse honestus ac bonus erat. Cum itaq; ciues abunde eruditi essent, atq; sapientiā eius admirarentur, ad agricolas conuertit animū & peregrinos erudiendos. igitur colūnas in singulis mediæ urbis triuijs & in unaquaq; tribu erexit, & ex ea sapiētia quā partim didicerat, partim ipse inuenerat, eliciēs potiora, suis elegis cōplex⁹ poemata institutaq; sapiētie inscripfit: primū ut ciues haud amplius egregia illa mirarent, Cognosce te ipsum, Nihil nimis, & reliqua

Secunda de finitio falsa

Confutatio

Tertia de finitio falsa

Confutatio a rationibus

Hipparchus Pilsistrati

reliqua huiuscemodi Delphis inscripta, sed Hipparchi praecepta ueluti potiora suscipere-
 rent. Deinde hac atq; illac praetereūtes, ac legendo illius sapientiā degustātes, ex agris &
 syluis ad reliqua doctrinā instituta discenda pergerent. Erant autē epigrammata duo: alte-
 rum in sinistra parte uniuscuiusq; colūnae, in quo Mercurius lectorē (sic enim inscribēba-
 tur) mōnebat, quod in medio urbis tribus staret: alterū in dextra, sic inscriptū, Hipparchi
 hoc monumentū est. Mox praeceptū additū, ut, perge quae iusta sunt curare. Cumq; in a-
 lijs colūnis alia praecleara carmina inscripta essent, multaq; in uia Sūriaca tale erat: Monu-
 mentū hoc Hipparchi, Ne amicū decipias. Quamobrē ego te quidem amicū meū fallere
 nunquam ausim, & illi tanto uiro repugnare. Quo uita functo, tres annos sub fratre illius
 Hippia tyrannide pressi Athenienses seruiuerunt. Ipse uero ē maioribus natu omnib. acce-
 pisti solum hoc trienniū in hac urbe tyrannidē uiguisse: reliquis temporibus, eodem penē
 modo quo Saturno regnante Athenienses uixerunt. Traditur autem ab elegātoribus ui-
 ris, mortis eius causam extitisse nō eam quae uulgo fertur, sororis scilicet Canephorā cō-
 tempū, nam id credere absurdum est. Sed cum Harmodius Aristogitonis amasiū ageret
 docereturq; ab eo, plurimū sibi ex hac educatione placebat efferebaturq; & Hipparchū
 esse aduersarium suspicabat. Interim contigit ut Harmodius nobilē ac praestantē quendā,
 cuius nomē etsi referant nō tamē satis teneo, amaret: is primum Harmodiū & Aristogito-
 nē, ueluti sapientes admirabatur, postea familiaris factus Hipparcho, contēnere illos cō-
 pīt, unde illi indignati, Hipparchū interemerunt. HIP. In discrimē ergo o Socrates uenis,
 ne uel amicū me nō putes: uel si putas amicū, Hipparcho minime credere cōuincaris. Nā
 abs te nō decipi differēdo nescio quo pacto nequeat mihi persuaderi. SO. Atqui uolo per
 inde ac si talis ludamus, retractare quicquid libet, ne deceptū existimes. Vis ne illud retra-
 ctē quod diximus, omnes homines bona appetere? HI. Nolo. SO. Quid uero illud quod
 damnū, ac damno affici, malū esse concessimus? HIP. Neq; id uolo. SO. Sed quid illud,
 quod lucrū atq; lucrari, & ipsi damno, & ei quod est damnū pati cōtraria sunt? HIP. Neq;
 istud quidem. SO. At illud forsitan, quod lucrari utpote malo contrariū, bonum est. HIP.
 Ne retractaueris id mihi omnino. SO. Videtur igit tibi ut apparet, lucrū aliquod bonū ef-
 se, aliquod uero malū? HIP. Mihi uero. SO. Retracto itaq; tibi hoc. Est enim lucrum aliud
 bonum, malum aliud, nihil tamen magis hoc quam illud lucrum est, nōne? HIP. Quid in-
 terrogas? SO. Dicam, cibus & bonus est & malus. HIP. Est. SO. Estne magis cibus alter
 altero, an similiter cibus uterq; est, neq; quā cibus alter ab altero differt, sed quā hic quidē
 bonus, ille uero malus? HIP. Est ut dicis. SO. Nōne & potus & reliqua omnia, quaecun-
 que formae eiusdem sunt, ita habent ut partim bona, partim mala sint, nihilq; inter se diffe-
 rant in eo in quo eadem sunt, quemadmodū hominum quidem alius bonus, malus alius?
 HIP. Sic est. SO. Caterum neuter illorum, ut arbitror, magis aut minus homo est quam
 alter, neq; bonus malo, neq; malus bono. HIP. Vera dicis. SO. Nōne de lucro simi-
 liter iudicabimus? quod pariter lucrum tam bonum quam malum lucrum sit? HIP. Ne-
 cesse est. SO. Nil igitur magis lucratur qui lucrum bonum consequitur, quam qui ma-
 lum, neque horum alterutrum lucrum magis apparet, ut iam conuenit. HIP. Profecto.
 SO. Neutroq; aut magis aut minus adest? HIP. Neutro. SO. Tali autem in re, cui neu-
 trum horum competit, ecquis potest magis uel minus aliquid aut agere, aut etiam pati?
 HIP. Impossibile est. SO. Postquam lucra aequae sunt atq; lucrosa utraq; hoc deinceps a-
 nimaduertendum restat, propter quid utraq; lucrum appellas, quidnam idem in utrisq;
 aspicias: ueluti si me roges, quare cibus, seu bonum, seu malum, cibus utrunq; uocem, re-
 spondeam utiq;: quoniam uterq; sicca est corporis esca, ideo utrunq; cibū nomino, quod
 quidem & tu nobis concederes, nōne? HIP. Fateor. SO. Et circa potum eadem rursus
 respondendi ratio esset, quod humidum corporis alimentum, seu bonum seu malum sit;
 potum uocamus, & in alijs eodem modo. Enitere itaq; me sic respondētem imitari: quid-
 nam in lucro bono & malo idem cernis, cuius gratia utrunq; lucrum uocas? Quod si non
 habes quod respondeas, me uide. Num lucrum appellas omnem possessionē quam quis
 acquisiuit, uel nihil omnino, uel parum expendens admodū, cū plus accipiat? HIP. Id lu-
 crum uocare mihi uideor. SO. An huiusmodi dicis, ceu si quis nihil expendens abunde
 epulatus sit, & ex epulis morbum acquisuerit? HIP. Non per Iouem. SO. At bonam uā-
 letudinem ex epulis adeptus, lucrum ne an damnū assequeretur? HIP. Lucrum. SO.

Præcepta
Hipparchi

Ex diuisis
colligit defi-
nitionē lucri

Non est igitur lucrum, quodlibet acquirere. HIP. Non certe. SOC. Nunquid ita se habet, ut non lucretur qui quod uis assequitur, siue bonum siue malum? HIP. Apparet si bonum acquisierit. SOC. Sin autem malum consequitur nonne damnum incurrit? HIP. Mihi quidem uidetur. SOC. Cernis ergo quod circa idem reuolueris? Lucrum enim bonum, damnum uero malum apparet. HIP. Ignoro quid dicam. SOC. Et iure quidem. Sed praeterea hoc mihi responde. Si quis minus expendens plus acceperit, lucrari hunc diceret? HIP. Dico, modo ne malum lucretur, sed uel auri uel argenti minus erogans, plus accipiat. SOC. Enim uero hoc insuper interrogabo, si quis dimidiam auri libram erogans, duplum reportet argenti, lucrum, an damnum sit? HIP. Damnum profecto o Socrates: nam pro duodecuplo duplum solummodo capit. SOC. Veruntamen plus accepit. An non plus est duplum dimidio? HIP. Non eiusdem dignitatis ac precij est argentum cuius est aurum. SOC. Ergo oportet hoc lucro adijcere, aestimationem scilicet ac precium. Nunc utiq; argenti amplius cum sit quam aurum, haud aequae aestimandum ac preciosum dicitur: aurum uero minus existens, preciosum quoq; ac dignum. HIP. Et maxime, sic enim se res habet. SOC. Ipsa ergo aestimatio dignitasq; lucrum continet, siue parua res siue magna sit. Indignum uero aestimatione, lucro caret? HIP. Profecto. SOC. Ipsum preciosum ac dignum, uocas aliud dignum quam acquisitu dignum? HIP. Acquisitu. SOC. Dignum autem quesiitu uile an inutile? HIP. Vtile. SOC. Vtile nonne bonum? HIP. Est. SOC. Quis omnium fortissime, nonne iam tertio & quarto conclusum a nobis est lucrum bonum esse? HIP. Videtur. SOC. Memoria tenes unde sermo hic nobis incidit? HIP. Arbitror. SOC. At si minus ipse memineris, ego in memoriam reducam. Ex eo enim quod negares bonorum uirorum esse lucra quelibet acceptare, sed ex lucris bona duntaxat, mala uero nequaquam. HIP. Hinc sane. SOC. Nonne lucra omnia esse bona, seu magna siue parua sint, ratio nos fateri coegit? HIP. Coegit certe o Socrates me magis quam persuasit. SOC. Sed forsitan deinceps persuadebit. Nunc tamen siue persuasus fueris, seu quomocunq; aliter sis affectus, consentis nobiscum lucra omnia & ampla & exigua bona esse? HIP. Consentio. SOC. Et bonos uiros omnes bona omnia uelle fateris? nunquid? HIP. Fateor. SOC. Malos autem dicebas omnia lucra tam exigua quam magna cupere. HIP. Dicebam. SOC. Nonne igitur secundum sermonem tuum uniuersi homines & boni pariter atq; mali lucra cupidi essent? HIP. Videtur. SOC. Nemo igitur recte uituperabit lucra cupidos, cum ipse quoq; lucra cupidus sit.

Hinc uide
singula auri
podo tu ua
luisse duode
na podo ar
genti

Concluditur
omnes ho
mines lucra
cupidos esse

ARGUMENTVM MARSILII IN LIBRVM PLATONIS
DE PHILOSOPHIA, SEV AMATORES.

V MMA huius dialogi est, quid sit & quale officium philosophi definire. Est autem philosophi officium, diuina nosse, gubernare humana: in illo contemplatiua philosophia, in hoc actiua comprehenditur. Philosophus itaq; primo diuinam, id est absolutam ipsius boni naturam per sapientiam contemplatur. Deinde ad id bonum uelut ad finem humanas operationes dirigens humana gubernat. Haec autem gubernatio duo requirit. Primum, ut quid humana natura sit, et quo pacto ducatur ad bonum, a malo remoueat, cognoscat, quod quidem per prudentiam philosophus agit. Alterum, ut sic insinuat hominum & affectus & actus, sic temperet atq; cohibeat, ut ad bonum quod sapientia ipsa inuenerat, & ad quod prudentia deinde direxerat, facile tendant. Id uero per morales uirtutes efficitur, quas omnes uno iustitiae nomine Plato complectitur. Atq; ex ijs duobus humanorum gubernatio constat. Eiusdem autem est scire recte hominem unum, familiam, ac rempublicam gubernare. Quamobrem qui moralis est, idem dominus, ciuilis, rex idoneus esset. Ex quibus concluditur in ipso philosophantis officio haec omnia contineri, sapientiam, prudentiam, iustitiam, moralem, domesticam, ciuilem, ac regiam disciplinam. Per sapientiam diuina cognoscit, per prudentiam iustitiamq; humana gubernat, dum rem suam, rem familiarem, rempublicam administrat. Eiusmodi est philosophi ipsius officium, quod Plato in libris de republica latius explicat, in hoc significat breuius. Ac primo duas aliorum opiniones circa philosophi officium confutat. Prima uidetur uel Solonis fuisse uel similis alicuius, dicentis id esse quam plurima discere: secunda Hippiae philosophantis officium artium omnium peritiam esse. His deniq; confutatis, sententiam quam praediximus, breuiter innuit. Socrates ergo fingitur haec in scholis Dionysii, qui grammaticae elementa Platoni tradidit, aduersus discipulos duos Dionysii disputasse: deinde quae in scholis tractauerat, in corona familiarum suorum a principio recensere.

Quae insunt in
philosophan-
tis officio